

Kan vi elske Amerika?

Av Per-Aslak Ertresvåg

Demokrati er som dyrelivet i Afrika, rikt og sårbart, men utsatt for krypskytteri.

Det kreves voktere. Voktere som er våkne og tør stå oppreist når det trengs.

For nordmenn som for svært mange europeere, er De Forente Stater selve symbolet på demokratiet. To ganger har landet kommet Europa til unnsetning i krig. Den erfaringen utgjør et nesten ugjennomtrengelig hinder for mer kritiske vurderinger av landet.

Det som er slående er at få har forsøkt å følge trådene bakover. Er der enkelte trekk i USAs fortid som kan kaste streiflys over det bildet som landet - frivillig og ufrivillig - har gitt av seg selv det siste året? Finnes der historiske enkeltbegivenheter, idéer, politiske handlinger eller praksis som kan gi oss en pekepinn om noen av disse motsetningene? Her tenkes det ikke på de vekslende uttrykkene for isolasjonisme eller proteksjonisme som er velkjente fenomener, men på mer oversette trekk, som for eksempel utilitarismens skjulte innflytelse, eller dynamikken og retningen i landets økonomiske, handelsmessige og industrielle utvikling og dermed USAs alminnelige politikk.

For kritiske iakttakere er avstanden mellom illusjoner og realiteter påtakelige. USA besitter et verdensomspennende nyhets- og informasjonshegemoni. Det har aldri vært en hovedoppgave for dette apparatet å avsløre at landets regjeringer har ført og fører en politikk rundt om i verden som lettere bringer tankene hen på halvfascisme og undertrykking enn frihet og demokrati. Hvordan verden ser ut og hva som skjer, er en fortelling fortalt av amerikanere. Med ubegrensede ressurser til rådighet formidles via medspillere i de fleste land, bildet av verden sett fra Pentagon eller Wall Street.

Sterke motsetninger

USAs president og regjering snakker ofte og høyt om menneskerettigheter, men bryter menneskerettighetene hver eneste dag, år etter år. De lovpriser frihet, men stjeler friheten fra millioner av mennesker. De advarer, ofte under trusler, andre land mot restriksjoner på internasjonal handel, men bryter hensynsløst internasjonale handelslover og annet avtaleverk. Med hellig harme slår Washington ned på de minste tegn til støttetiltak og subsidier som brukes i andre land, men har massivt og i årevis selv anvendt slike virkemidler. De er skånselløse i sin fordømmelse av monopoler, men har intet imot monopoler når de er private og amerikanske. De krever at fattige utviklingsland skal avskaffe alle typer reguleringer og "åpne sine markeder" for flernasjonale selskaper, men fører selv en hardhendt proteksjonistisk politikk, ofte med utgangspunkt i lovverk som stammer helt fra før 1920-årene, og uten at de ser noen motsetning i dette. De fører en evig kamp for demokratiet, men samarbeider med, og har innsatt og skruppelløst støttet, flere av klodens verste despoter. De vil ha internasjonalt samarbeid, alltid i regi av USA, mens landet gjennom flere år har motarbeidet og underminert FN.

Kort sagt: USA har ført og fører en politikk som er konsistent i sin illegitimitet og overbevisende i sin kynisme. Selv om landet dømmes av internasjonale domstoler, både når det gjelder handelspraksis og krig, synes ikke landet å ha evne til å ta slike domfellelser inn over seg.

En erfaren forhandler i EU-sekretariatet i Bryssel sa for noen år siden: Japanerne er harde og vanskelige forhandlere. Men de vet at til syvende og sist må vi ende med et kompromiss. Amerikanerne derimot kommer med det standpunkt at bare ett standpunkt kan være riktig og mulige, nemlig deres eget, og at alt annet må forkastes.

For å nå sine mål bruker de bestikkelser, korrupsjon, alvorlige trusler og mord på fremmede lands statsledere, samt et bredt utvalg av ulike former for krigføring. Også her har

de et eget utviklet repertoar for hvilken type “krig” det dreier seg om, og hvilke “regler” som gjelder.

Motstykket til slik praksis overfor utlandet er begivenheter på hjemmebane, knyttet for eksempel til Enron. Enron-konkursen som er blitt rullet opp i USA, kan virke skandaløs. Men den er enestående og skandaløs bare for folk som ikke har fulgt med i timen. Aftenpostens tittel: ”Enron-grådigheten farligere enn terrorangrep”, er talende) Svindel er ærlig forretningspraksis på alle nivåer i USA, inntil den blir avslørt. Enron var enda en fortelling om en amerikansk suksess. Oppskriften slik den ble formidlet til omverdenen, var at Enron representerte excellence. Hva den representerte viste seg å være svindel og bedrag, og hvor et høyt antall av USAs kongress-medlemmer hadde tatt imot bestikkelser.

Myten forteller at landets økonomiske system, dets effektivitet og konkurransevne er uovertruffent og simpelthen ikke lar seg utfordre. Vareeksporten er selve illustrasjon på dets overlegenhet.

Dessverre er dette en av illusjonene som bl.a. Verdens handelsorganisasjon (WTO) har knust. (Slik det også ble gjort av GATT). I lovs form har Kongressen (første gang under Nixon) vedtatt lover som gjennom flere tiår ga illegale subsidier i milliardklassen til eksportbedrifter (Foreign Sales Companies). Det har støttet selskaper som Kodak, General Motors, Caterpillar, Chrysler, Union Carbide, Boeing, Procter & Gamble, Exxon (Esso/Mobil) m.v.

Som et supplement til sin egen subsidierte eksportvirksomhet, har USA - utenfor WTO - iverksatt et vidt spekter av handelssanksjoner og restriksjoner på import fra andre land. Bortimot halvparten av verdens nasjoner har ensidig vært underlagt en eller annen form for straffereaksjon fra USA, ifølge utenriksminister Powell. (I løpet av ett enkelt år kan inntil 100 norske eksportprodukter bli liggende sperret i amerikanske havner)

Straffedømte storbanker

Man bør aldri undervurdere drømmer, spesielt ikke falske drømmer. Når mange politikere er henført over en friere verdenshandel og en friere konkurranse, har de åpenbart ikke våknet og sett at det som griner oss i møte er svik og brudd på internasjonale lover. Ikke frihet. Ikke effektivitet.

Amerikanske storbanker, med Chase Manhattan og Citybank i teten, har gang på gang brutt både amerikansk og andre lands lovgivning og er blitt straffedømt for det. Flesteparten av de lovstridige transaksjonene er foretatt for å unndra seg skattemyndighetenes krav.

Securities and Exchange Commission (SEC) foretok for noen år siden en undersøkelse som avdekket en lyssky virksomhet hos Citybank. Bankens ledelse hadde utformet direktiver for hvordan forfalskninger skulle gjennomføres og eventuelle dekkoperasjoner utføres. Tusenvis av falske dokumenter ble brukt for å villed etterforskere.

Svindelen ble avslørt. Men etter at SEC hadde fått fakta på bordet, ble konklusjonen likevel at forretningspraksis til dels bare avdekket “reasonable and standard business judgment” Man konkluderte videre med at ledelsen ikke hadde noen plikt til selv å gripe inn mot “improper action” fordi banken aldri hadde gjort noe krav på at de høyere funksjonærer eide “honesty and integrity”!

Som toppen på dette uttalte kommisjonsformannen John M. Fedders at han personlig aldri ville tiltre “den teori at et selskap som overtrer skatte- og valutakontroll-lovgivningen nødvendigvis er et slett selskap.”

Når man nå hører at det “anerkjente” store revisjonsfirmaet Arthur Andersen satte 80 av sine ansatte til å ødelegge regnskapspapirer da Enron-skandalen innhentet dem, trenger man å bli forbauset?

Krigsøkonomi og voldstradisjon

For utenforstående vil det være nesten umulig å forstå USAs politiske veier uten først å akseptere en grunnleggende realitet. USA har ikke som andre land en normal, sivil økonomi. USAs eksistens hviler på en *krigsøkonomi*. Med andre ord: landet holdes oppe ved at krigsindustriens hjul surrer og går. USA er *avhengig* av å ha *fiender*. Hvis disse fiender ikke finnes, må de *skapes*.

I 1967 utkom et dokument, en bok, i USA som vakte oppsikt både innenfor og utenfor regjeringen. Angivelig offentliggjorde den hovedsynspunkter og konklusjoner fra en superhemmelig “Special Study Group”, en kommisjon av uavhengige intellektuelle hentet fra USAs toppuniversiteter og oppnevnt av en ikke-identifisert offentlig myndighet.

Hovedkonklusjonen - enstemmig, utpenslet i detalj og holdt i et kaldt byråkratspråk - forklarte at USA trengte kriger og at det amerikanske samfunn kunne fryktes å gå i indre oppløsning dersom landet skulle oppleve, enn si bevisst gå inn for, å bygge sin politikk på fredelig løsning av konflikter. Man trengte ytre fiender for å holde det amerikanske samfunnet sammen, het det i “Report From Iron Mountain”

US News and World Report avslørte at president Lyndon Johnson “gikk i taket” da han fikk boken referert og beordret den strengt hemmelige originalrapporten “bottled up for all time”

Verket var en utspekulert køpenickiade som holdt den amerikanske offentlighet på pinebenken i månedsvis.

Det rystende ved bokens innhold og mottakelse i offentligheten var ikke at så få gjennomskuet humbugen, men at knapt noen reiste tvil om konklusjonenes gyldighet.

“Ettersom jeg vil sette min personlige anseelse bak ektheten av dette dokumentet, vil jeg også gå god for dets konklusjoner. Min reservasjon gjelder utelukkende hvor klokt det er å avsløre slikt til en uforberedt offentlighet” skrev blant annet Herschell McLandress i Washington Post Book World samme år rapporten kom ut.

Det er en viss forskjell for et land hvorvidt dets økonomiske liv er basert på normale, sivile og fredelige formål, eller det stikk motsatte.

En krigsøkonomi som den amerikanske har selvsagt forgreninger til landets sivile økonomiske virksomhet, i overveldende grad til forskning, til sekundærindustri, til handel, til eksport av ideer og tanker og til investeringer eller straffetiltak rettet mot andre land og ikke minst til det intellektuelle liv, til kultur, til Hollywoods produkter, til forfattere.

Krigsøkonomiens virkninger dukker også opp i landets viktigste kultureksport: filmen. Her kommer det kyniske, morbide og perverte fram som ledemotiv i en stor del av produksjonen, som et speilbilde av samfunnet. Fra Drømmefabrikken strømmer filmer med forherligelse av vold i alle dens former, i krigsfilmenes helteromantikk og i kriminalfilmenes brutalitet.

Voldskulturens mønster gir modeller og oppskrifter. Også i våre egne samfunn merkes virkningene. Voldspill for ungdom er “in” mens bøker som kan gi kunnskap, refleksjon og ettertanke er “ut”

Dunkelt og fordekt, men uunngåelig over tid, avleirer virkningene av denne type massiv vold seg i sinnet hos ubefestede sjeler og formørker også friske menneskers psyke. Hos ustabile individer spres volden som trivialitet fra TV og filmrerret seg ufiltrert videre. Slikt får konsekvenser. Terroren som USA leter etter andre steder har i flere år herjet skolegården i amerikanske byer hvor det med korte mellomrom utspiller seg hjerteskjærende scener. Barn og lærere kan plutselig stå foran et geværløp og bli meid ned. Det samme skjer på åpen gate.

I skjønnlitteraturen er det først og fremst frustrasjonen og desperasjonen som avdekkes. Eksemplene kan være en hardtslående roman som James Ellroys “En amerikansk myte” eller Jack Womacks “Blind upprovosert vold”. De siste årene er denne litteraturen avløst av reportasjebøker, som Bill Brysons “USA - det tapte kontinent”, og senest Barbara Ehrenreich “Nickel and Dime”

Så lenge Sovjetunionen eksisterte, utgjorde den en reell trusel, men ble også en demonisert, fiktiv størrelse som ble utnyttet for alt hva den var verd for å holde USA i toppberedskap. Kommunismens tilstedeværelse var paradoksalt nok betryggende, den mobiliserte amerikanerne på mange plan, først og fremst økonomisk og ideologisk. Demoniseringen av motstandere, eller bruk av begreper hentet fra sykdommens verden, er et karakteristisk våpen i amerikansk propaganda. Bare USA representerer den sunne likevekt.

Den amerikanske storspionen Robert Philip Hanssen som ble avslørt for et par år siden, ville ikke gi landet sitt en slik attest. I et brev etter arrestasjonen skrev han at USA kunne sammenliknes med "et sterkt, men tilbakestående barn som kan være farlig for andre". USAs adferd det siste året kunne lett bringe tanken hen på et menneske med dobbel natur, svekket av forfølgelsesmani, sunket inn i paranoia.

Sovjetunionens fall førte til et alvorlig dilemma for USA. Landet trengte trusler utenfra, en fiende. En verden preget av fred ville føre til en blodpropp i USAs sirkulasjonssystem.

Jakten på alternative trusler ble satt i gang. Kina var og er fortsatt en lokkende mulighet. Landet kan neppe avskrives som en framtidig truselskandidat. Nord-Korea, Iran og Irak er allerede stigmatisert.

Inntil nylig har USA gjort atskillig for å skape Latin-Amerika om til en alvorlig trusel. Columbia med sin narkotikaproduksjon og sin venstregerilja var en favorittaspirant som kunne omskapes til en skikkelig fiende, med forgreninger til Peru og til og med Costa Rica, det eneste landet i Sør-Amerika som i sin tid vedtok å nedlegge militæret. (USA har presset på for å militarisere det sivile politiet og har langt på veg lykkes i det)

Imidlertid skulle helt andre begivenheter inntreffe. Som den selvproduserte Tonkin-episoden ga USA påskudd til å intervensere i Vietnam, var det denne gang Osama bin Laden som leverte Washington en himmelsk gave, selve påskuddet landet trengte til å invadere Afghanistan og de omkringliggende oljerike landene.

Nytelse som grunnleggende evangelium

Jeremy Bentham og John Stuart Mills utilitarisme påvirker fortsatt ofte det vestlige menneskets sinn - og det gjelder ikke minst i USA, der disse ideene tradisjonelt har hatt et påtakelig, men likevel uransakelig grep på politikk og den enkeltes atferd. Howard Richards, professor med globale studier som spesialfelt ved Earham College, USA, peker på at historisk ble kapitalismen utviklet først, deretter produserte man ideologier til å rettferdiggjøre seg selv. Utilitarismen, ofte oppsummert som "størst mulig lykke for flest mulig", forstås i USA ofte som "pleasure" - den ultimate nytelse som danner en sterk legering av materialisme, objektivisme og determinisme.

Et positivt trekk ved utilitarismen er dens sterke tro på enkeltmenneskets initiativ. Men i denne moderne versjon av utilitarismen finnes liten plass for personlig, moralsk ansvar. Vi er deterministiske skapninger. Bare materielle ting som gull, makt og sex - hedonismens objekter - bringer lykke. Så dette er hva man må strebe mot.

Det var vitenskapens og den økonomiske politikks oppgave å vise at en fri økonomi, et fritt marked, ville føre til målet: blank og optimal lykke.

En krig for eksempel, ville etter utilitaristiske tankegang skape smerte for en del mennesker, men hvilken som helst krig kan være berettiget dersom den øker lykken for tilstrekkelig mange.

"Mainstream economics" var lenge utilitarismens allierte, men det forandret seg. Man oppdaget etter hvert at et fritt marked noen ganger kunne skape lykke, men ofte slett ikke. Under utviklingen av velferdsstaten så man at en ekstra dollar til en fattig person ga større lykke enn den samme dollar gitt til en rik person - noe som fortalte at å dele velstanden, ville maksimere lykken bedre enn et fritt marked.

Etter den 11. september 2001, har Vesten mottatt det ene seismiske sjokket etter det andre fra Washington. Brått raser noen av demokratiets og rettsstatens grunnpillarer sammen. Internasjonale lover og menneskerettigheter blir kastet over bord til fordel for selvtekt og militære standretter. Selv den amerikanske konstitusjonen blir rokket ved.

Har man klart for seg hvordan utilitarismen hele tiden har slumret under overflaten, kan imidlertid få ting overraske. Langs disse linjene finner man forklaringene - noe variable - for de rundt 200 intervensjoner USA har foretatt på sitt eget kontinent, og for de siste års hardnakkede motstand mot internasjonale fellesskapsløsninger. Spørsmålet i ulike situasjoner har alltid vært: tjener den enkelte handling (eller mangel på handling) våre amerikanske interesser? Tjener det som skjer oss?

En kynisk maktperson som Henry Kissinger, er bare én av mange som har vært et levende uttrykk for, og handlet langs, disse tankebanene.

Da en nyutnevnt ung sekretær i utenriksdepartementet en gang reiser spørsmålet om menneskerettighetene i Chile, forklarer Kissinger den unge mannen at "alt slikt prat er bare sentimentalt sludder".

Da Philip Habib, viseutenriksminister for Sørøst-Asia, henvender seg til Kissinger og uttrykker frykt for et forestående militærkupp i Thailand, svarer Kissinger:

- Men på hvilken måte vil et slikt militærkupp være uforenlig med amerikanske interesser?

- Fordi vi har behov for et stabilt styre der, svarer Habib.

- Men hvorfor vil dette behovet bli bedre dekket av en sivil regjering? Jeg vil minne deg om at vi driver utenrikspolitikk, ikke en moralsk opprustning, er eminensens sluttreplikk. Hvor kan Kissinger ha slike holdninger fra?

Historiens glemsel

Nesten all offisiell amerikansk historieskriving begynner med en kompakt fortielse. Ikke så meget av skam, men fordi en grundig dokumentasjon (som tross alt foreligger) for sterkt vil berøre det amerikanske selvbildet.

Hvorfor fortelle at myndighetene betalte penger for hver drept indianer? Eller at det, for første gang i historien, ble brukt gass under krigen mot dem?

Men det er også sant at konstitusjonens forfedre, Benjamin Franklin, James Madison, John Adams, William Livingstone og Thomas Jefferson hadde den største respekt for den amerikanske urbefolkningen. I lang tid bodde disse hvite med sine familier, sammen med de innfødte, lærte av deres skikker og deres uskrevne, hellige lover.

Det indianske bidraget til den amerikanske forfatning er en av de best bevarte hemmeligheter i landets historie, hevder antropologen Jack Weatherford.

I 1754, da fedrene til den amerikanske konstitusjonen kom sammen for å skape the Albany Plan of Union, inviterte de et førti-tall medlemmer av Irokesernes Storråd som rådgivere under utformingen av føderasjonens struktur.

Det lå velberegnet egeninteresse bak. Kolonistene, som kom fra europeiske kongedømmer eller republikker, hadde ingen erfaring eller kunnskap om hvordan en føderasjon av stater kunne virke og hvilke organer som var nødvendige for å få et slikt system til å fungere. Indianerne derimot, satt inne med århundregammel erfaring nettopp på dette området. De hadde utformet og gjennom generasjoner praktisert føderalisme med holdepunkt i The Great Binding Law of the Iroquois Confederacy. Erfaringene og kunnskapene delte de generøst med kolonistene.

Viktige enkeltheter i den amerikanske føderale forfatning er direkte hentet fra indianernes gamle og uskrevne lover! The Great Binding Law of the Iroquois Confederacy - som hadde bundet sammen den store irokesiske konføderasjonen - er den enkeltstående viktigste modellen for the Albany Plan of Union. - Dette grunnlaget for den amerikanske konstitusjonen er en arv det offisielle USA ikke har likt å vedkjenne seg.

Så kan - og bør - man spørre: hva var takken for denne hjelpen?

Fra slutten av 17. hundreårstallet inngikk den nye staten, USA, formelle traktater med de indianske nasjonene, for det fantes *indianske nasjoner* på kontinentet. Prosedyren for godkjenning av disse bindende avtalene var akkurat de samme som ble fulgt overfor nasjoner som Frankrike og England.

En etter én ble de nesten 400 traktatene som USA inngikk med de indianske nasjonene brutt av USA, etter som det passet. Forkastet av myndighetene i Washington. Som en pengevekslingsmaskin som spytter ut ukurante mynter.

400 brutte traktater. Synes noe av dette handlingsmønsteret kjent for oss i dag?

En historisk samtale

Man kan si at den historiske kapitalismen ble utviklet først, deretter ble det produsert ideologier for å rettferdiggjøre den, hevdet professor Howard Richards.

La oss trekke en flik av historiens bakteppe til side for å studere en liten detalj av dette scenebildet.

I den vesle byen New York - den unge statens midlertidige hovedstad med et folketall på 35 000 innbyggere - fant det en vårdag i 1790 sted en skjebnetung samtale mellom USAs første finansminister, Alexander Hamilton og Thomas Jefferson, nyutnevnt utenriksminister.

Hamilton var liten av vekst, meget selvbevisst, elegant, blendende intelligent, antakelig en av de beste hjerner landet har fostret gjennom tidene. Thomas Jefferson, lang, rødhåret, slengete, lærd, klok, klippefast og ikke minst, ytterst nøktern og asketisk. En mann med etiske prinsipper. Dessuten Uavhengighetserklæringens forfatter. Lang tids sjelegranskning hadde gått forut, før han påtok seg jobben som utenriksminister, etter sin tid som hjemlandets populære ambassadør i Paris.. Samtalen mellom de to kom til å dreie seg om forfatningsspørsmål og angikk viktige retningslinjer for den nye statens utvikling.

Jefferson hadde merket seg at han og finansministeren hadde avvikende syn på enkelte viktige punkter. Likevel tvilte han ikke på at de begge hadde som felles mål "et lykkelig og fredelig Amerika".

- Og et *sterkt* Amerika, Mr. Jefferson, for ingen er lykkelig som ikke er sterk! sa den selvsikre oberst Alexander Hamilton.

Om dette hadde Thomas Jefferson en helt annen oppfatning, slik han uttrykte det senere til sin venn John Adams: "Den sterke hånd blir meget fort en tyranns hånd". Det skulle vise seg å være en profetisk bemerkning.

I skismaet mellom de to så man utslag av to karakterer, to politiske ideer, to politiske linjer som i ettertid og helt opp til i dag skulle prege den nye nasjonens livsløp.

Hamiltons store ide var å skape et aristokrati, et pengearistokrati, definert som "de kloke, de gode, de rike". Statsapparatet trengte en solid ryggrad. Pengefolkene utgjorde en slik ryggrad. Bare når regjeringene hadde pengeinteressene på sin side kunne regjeringen stole på dem.

Ren kynisme, mente Jefferson. Dette innebar den oppfatning at all makt kunne kjøpes, hvilket igjen betydde at alle menn var til salgs!

Hamiltons strategi for å sikre en slik overklasse av rike skjedde gjennom en lang rekke tiltak, flere viktige og nødvendige for landet. Blant annet fikk han opprettet en nasjonalbank, under alvorlig motstand. Ett av hans tiltak gjaldt en operasjon som opprørte store deler av befolkningen, som vakte tumulter i Kongressen og som rammet de fattige.

Den nye staten hadde satt seg i gjeld. Vanlige mennesker hadde kjøpt statspapirer for å støtte landet. Få tenkte seg at innsatsen noen ganger skulle bli innfridd. Gjeldsbrevene hadde i mange år vært omsatt for latterlige priser.

Men da det ble klart at finansministeren hadde som forutsetning at all offentlig gjeld, både uten- og innenlandsk, skulle tilbakebetales, fikk de gamle papirene plutselig mangedoblet verdi.

Betydningen av dette ble øyeblikkelig oppfattet av finansfolk og spekulanter -og selvfølgelig av de folkevalgte. Jobberne kastet seg på hesteryggen, ilbud ble sendt utover landet med kurerer, noen hyret til og med hurtiggående skip som seilte langs byene på kysten. Hensikten var å kjøpe opp alt som fantes av de gamle statspapirene og sertifikatene for en billig penge, før eierne rundt om i det grisgrendte landet skjønte sammenhengen. De gamle eierne solgte villig unna, henrykte over å bli kvitt noen verdiløse papirer.

På dette viset ble det skapt en ny gruppe mennesker som rasket til seg millionformuer. Flere som beriket seg var medlemmer av Kongressen, og satt i salen med full voteringsrett da saken om innløsningskurs ble behandlet.

Det kom til sterke scener. Dette var urett! James Madison, medlem av Representantenes Hus og senere president i landet, ledet opposisjonen mot måten ordningen var organisert på. Han ville at de opprinnelige eierne skulle få full betaling, ikke de nye spekulantene.

Finansminister Hamiltons forslag fikk 32 stemmer mot 29 (tre fraværende) i Representantenes Hus. Av disse var 21 sertifikateiere. I Senatet ble forslaget vedtatt med 14 mot 12 stemmer, og av de 14 var ti sertifikateiere.

Hamiltons politiske suksess ble skjellsettende. Den trengte inn i porene hos både fattige som ble fralurt sine cents, og eliten som oppdaget at de kunne berike seg på ymse vis gjennom makten. Eftervirkningene kan skimtes helt opp til dagens makttenkning i USA.

Avstemningen i Kongressen ble ikke Hamiltons siste seier. Han kom til å ri på en bølge. Tilhengerne hans følte - med atskillig grunn - at de var eslet til å bli den nye verdens herrer, takket være hans imponerende finansoppbygging. Hva var den kontroversielle statens egentlig oppgave? Det var blant annet å støtte kapitalistklassen. Moralen fikk komme i annen rekke. I tiårene etter disse begivenhetene, skulle rettferdiggjøringen av det som skjedde sementeres gjennom tankebygningene til Bentham og Stuart Mill.

Kritisk dysfunksjon

Spørsmål i ettertid kan forsøksvis være: Hvor har disse utviklingstrekkene ført det amerikanske samfunn? Hvordan fungerer samfunnet? Hvem er tjent med samfunnet slik det fungerer? Hvor effektivt er det? Hvordan kan resultatene avleses hos enkeltindividet?

La oss bare oppsummere noen tilfeldig punkter, hentet fra lett tilgjengelige kilder: Knapt i noe annet land land mottar det "frie" private næringsliv så omfattende statsstøtte som i USA.

Amerikanske flyselskaper mottok i år 2000 rundt 150 milliarder kroner i subsidier fra regjeringen i kampen om kundene.

USA har ved gjentatte anledninger kritisert andre land for å yte støtte til sine bønder. På fire år, fra 1996 til år 2000, økte USAs overføringer til landbruket med 700 prosent. I snitt mottar amerikanske bønder tre ganger så mye som den europeiske bonden.

Biltrafikken i USA subsidieres årlig av myndighetene med 111 milliarder dollars.

I et land med 274 millioner mennesker er det hele 31 millioner mennesker som rett og slett sulter og ikke vet hvor deres neste måltid skal komme fra. Minst åtte millioner barn i USA overlever bare takket være maten de får fra landets suppekjøkkener.

Og for dem som lever i overflod, ligger en talende symbolikk i at halvparten av befolkningen lider av fedme, mens en stor del av de øvrige er rammet av Barbie-syndromet, en sykkelig anoreksi.

En av tre amerikanere er fattige og har ikke nok penger til helse, mat og husleie, ifølge Economic Policy Institute.

Fra dagen da John Lennon ble myrdet den 8. desember 1980 til desember 2000, har mer enn 676 000 mennesker blitt skutt og drept i USA.

Hver uke blir omkring 15 amerikanske arbeidstakere myrdet på jobben.

. I følge offentlig statistikk (august 2002), er hver 32. amerikaner i fengsel eller underlagt andre former for innskrenket frihet av rettsapparatet. 6,6 millioner amerikanere er i dag under strafferettslig forføyning!

Amerikanerne dør tidligere og tilbringer mer av sin tid som invalidisert sammenliknet med befolkningen i andre industrialiserte land. Når det gjelder levealder befinner amerikanerne seg, ifølge WHO, på 24-plassen i verden. Bak land som Hellas, Spania og Israel.

En slik oppramsing av svakheter er trettende, men avdekker dysfunksjonen i det amerikanske samfunnet - den "amerikanske drømmen", utilitarismen i vulgarisert amerikansk utgave.

Fra fellesskaps- til eliteløsninger

Om noe er blitt klart demonstrert etter 11. september 2001, så er det at fellesskapsløsninger heller ikke i verdenssammenheng har noe sterkt ankerfeste i USA. At en stor del av verdens stater stilte opp bak USA etter terrorhandlingen - flere av dem på tradisjonelt vis kjøpt - rokker ikke ved dette faktum. Både målet (krigen) og midlene (teppebombing, brudd på egen forfatning i fangebehandlingen, militærdomstoler etc) ble avgjort og praktisert alene av USA. .

Etter den 11. september fant Washington ut at også FN måtte brukes igjen. Verdensorganisasjonen var et av verktøyene som kunne anvendes for å lirke nølende partnere med under lagoppstillingen foran krigen i Afghanistan. USA har gjennom mange år rettet alvorlige anslag mot FN som etter hvert er blitt en blek avskygning av hva organisasjonen kunne og skulle være. Dette USA forlot UNESCO, nektet i årevis å betale sin svulmende gjeld som medlemsland i FN (20 mrd. kroner). Landet har sabotert og undergravet en rekke av FNs utvalg og komiteer, kjempet hardnakket mot våpenkontroll og forbud mot landminer, neglisjert sin juridiske plikt til å avskaffe sine atomvåpen (ikke-spredningsavtalen), ratifisert bare fire av 21 internasjonale menneskerettighetskonvensjoner og bare 10 av 31 miljøvernavtaler. I Sikkerhetsrådet har USA de siste 20 årene lagt ned rundt dobbelt så mange vetoer som alle andre medlemsland til sammen. Nå skulle plutselig litt av gjelden som USA hadde opparbeidet seg slettes. Men en slik politisk alkymi - å omgjøre uedle handlinger gjennom mange år til gull - det er ikke gjort på et blunk.

+++

“Olje er energi, energi er penger, penger er herredømme, herredømme er makt. Olje som kommer i de gale hender er feil anbrakte penger og korrumpert herredømme, korrumpert herredømme er misbruk av makt, misbruk av makt er misbruk av vold. Mister man herredømmet over oljen, mister man herredømmet over volden. Og voldsbruk uten styring kan komme til å bety en verden uten styring”

Dette står å lese som innledningen til boken “The great detente disaster” som utkom i USA like etter at OPEC iverksatte sin olje-embargo i 1974 og skapte den første store økonomiske rystelse i Vesten etter 2. verdenskrig.

Forfattere er Edward Friedland, ekspert på offentlig administrasjon og gjesteforeleser i statsvitenskap, Paul Seabury, professor i statsvitenskap og Aaron Wildavsky, dekanus ved institutt for offentlig politikk, alle Berkeley, California. Bokens hovedsynspunkt og konklusjon er at USA som en stor og mektig stat ikke bare bør, men har rett til i egen interesse å ta i bruk alle nødvendige virkemidler - militære ikke unntatt - for å sikre sine “vitale interesser” overfor verdens oljestater og dermed frigjøre seg fra “OPECs kvelertak”

Boken var kontroversiell da den utkom i USA. Det betyr at mange amerikanere, både politikere, intellektuelle og kommentatorer ikke kunne slutte seg til de synspunkter som

boken la opp til. Kritikken som høres er at amerikanerne er innadvendt og er uvitende om omverdenen. Det er nødvendig, selv om det skulle være unødvendig, å minne om det selvfølgelig faktum at det i det mangslungne samfunnet USA, finnes både oppfatninger og tradisjoner som til dels sterkt avviker fra den politikken som føres og som eventuelt har støtte hos “den kompakte majoritet”.

Tilbake står de krefter som alltid finner sitt uttrykk gjennom eliten eller andre sterke grupper i samfunnet. I Kongressen har den mektige jødiske lobbyen veldig innflytelse i begge partiene; det har også den katolske kirken og sist, men ikke minst, storindustriens talsmenn som dessuten ofte har fått plass i regjeringen og administrasjonen.

Her er det helt nødvendig å heve blikket litt og få inn også det totale perspektiv, og da ved å trekke inn en kjernegruppe med utgangspunkt i USA, som meget strengt holder på sine hemmeligheter, *Bilderbergerne*. Dette hemmelige brorskapet har kanskje større innflytelse i dagens verden enn noe enkelt lands regjering: Årsaken er bakmennenes svulmende formuer (en rikdom som for mange familiers og bankers vedkommende gjennom flere generasjoner er skaffet til veie på mildt sagt tvilsomt vis). Både de politiske og organisasjonsmessige ressursene er enorme, deres interesser og agenda er offensive, men framfor alt langsiktige. Her kan man trygt si at Alexander Hamiltons ånd fortsatt svever over vannene.

Bilderberger-sammenslutningen, den internasjonale kapitalismes Ku Klux Klan, ble dannet i 1954. Den formelle leder fra begynnelsen og til 1976 var en tidligere tysk SS-offiser, som på dette tidspunkt var blitt prins Bernhard av Nederland. Han ble etterfulgt av Lord Carrington som nedstammet fra en gammel bankfamilie, ble engelsk utenriksminister og generalsekretær i NATO.

I dette strengt hemmelige brorskap, hvor blods- og familiebånd, royale, adelige og politiske allianser går på kryss og tvers, finner man navn som Rothschild og Rockefeller, Harold Wilson og Edward Heath, Giovanni Agnelli, Gordon Brown, Helmut Kohl, Sir Alex Douglas Hume, Margareth Thatcher, Denis Healey, Henry Kissinger, Ruud Lubbers, Giscard D'Estaing, Georg Soros, Tony Blair og Peter Mandelson. Også representanter for internasjonal presse har deltatt med sitt tause nærvær.

Å nærme seg en beskrivelsen av gruppens gjøren og laden forbyr seg selv, av flere grunner. La oss i stedet, som en “tankeställare,” bare nøye oss med et sitat tillagt David Rockefeller, uttalt på gruppens møte i Baden Baden, Tyskland i 1991, som viser, enda en gang, betydningen av å skaffe seg en lojal presse, taus utad når det gjelder:

“We are grateful to the Washington Post, The New York Times, Time magazine, and other great publications whose directors have attended our meetings and respected their promise of discretion for almost 40 years... it would have been impossible for us to develop our plan for the world if we had been subject to the bright lights of publicity during those years. But the world is now more sophisticated and prepared to march towards a world government. The supernational sovereignty of an intellectual elite and world bankers is surely preferable to the national auto-determination practiced in past centuries.”

Det er når man får utlagt middel og mål på denne måten at man kanskje bedre forstår underteksten i en film som den amerikanske “Wall Street” som gikk på europeiske kinoer for noen år tilbake. Der uttrykker hovedpersonen Gordon Gekko (Michael Douglas) sin livserfaring i en læresetning til oppkomlingen Bob Fox: “Du er vel ikke så naiv at du tror at vi lever i et demokrati?”

Det er lov å undre seg over hvilken agenda enkelte av de norske deltakere deltakerne på Bilderberg-møtene har og spørre: Et politisk system som skaper sosiale, økonomiske og politiske konsekvenser som kort er omtalt ovenfor – er det etterstrebbelsesverdig?